

Lotta Lundberg: ”Fascismen har så många ansikten”

Lockande populism Svenskarna beskrivs som ihåliga. EU håller på att krackelera. Lotta Lundberg beskriver sin nya bok som en geopolitisk och psykologisk dystopi.

–Man kan gå på led under många olika paroller när man slutar reflektera och låter sig styras utifrån.

Text: Alok Sedell Foto: Lars Pehrson

I Lotta Lundbergs nya roman ”Den första kvinnan” skildras ett Europa på 2020-talet där EU slits i sär och nya allianser står för dörren. Ett Europa där murar byggs och där öppna gränser har blivit en symbol för otrygghet. Samtidigt växer sig Ryssland, med Putin i fronten, allt mäktigare, med ökat inflytande över de europeiska nationerna.

Lotta Lundberg säger att hon har tagit tendenser som hon ser i Sverige, Tyskland och Europa, dragit dem till sin spets och valt att förlägga romanen i en snar framtid.

–Jag ville undersöka vad som händer med våra inre världar när vi står inför den ravin som Europa står inför. Aldrig tidigare i historien har 28 länder i världen gått ihop i 70 år och bestämt sig för att inte döda varandra. Nu ser vi hur ”Little England” seglar iväg och hur starka populistiska krafter försöker bryta sönder Östeuropa. För det är mycket lättare för en stark man i öst att kuva, handla med eller relatera till ett land i taget än en stark europeisk union, säger Lotta Lundberg. I boken har den tekniska utvecklingen

gjort att människan inte längre behöver tänka i samma utsträckning och några hemligheter existerar knappast. I jakten på att kunna räkna och förklara allt förändras också människan. Hon blir tom och ihålig.

–I Scandland finns inte längre det som inte syns. Som skuld känslan. Gud och allvaret, det har vi trott bort. Allt som inte kan räknas, mätas och vägas. Inte bara Gud och allvaret, jag talar även om filosofi, psykologi och humaniora. Utan alla de ”språken” förlorar vi alla nyanser. Scandland blir ett slags syftesorienterat stamsamhälle, säger Lotta Lundberg och fortsätter:

–Rättsstaten dör och ändamålet börjar helga medlen. Fascismen har så många ansikten, man kan gå på led under många olika paroller när man slutar reflektera och låter sig styras utifrån. Om man bara speglar sig i de andra, då blir man ihålig. Den tomma människan är så lätt att förföra och manipulera.

Ett genomgående tema i boken är frågan om ansvar. Vem är ansvarig och hur tar man ansvar för det man har gjort?
–I Scandland ropar alla människor på en

diagnos. Ingen vill ta ansvar. Det bottnar i en längtan efter att ha någon att skylla ifrån sig på. Att kunna säga ”det var inte jag, det var min arbetsgivare” eller ”det var Hitler” eller ”det var statsministern” eller ”det här är våra syften och om jag uppfyller jag dem är jag god”. Då blir det farligt.

I ”Den första kvinnan” heter huvudpersonen Sara Lander. Hon är en stark, erfaren journalist som i 2020-talets Europa arbetar i Berlin som utrikeskorrespondent på en svensk tidning. Likt Faust ställs hon inför ett vägval där hon dras till ära och berömmelse samtidigt som det kanske innebär att hon säljer sin själ. Även om invånarna i Scandland inte verkar ha så mycket själ kvar.

–Då kan man längta efter dem som har en, säger Lotta Lundberg och utvecklar sina tankar kring ett Ryssland som inte gått vilse på samma sätt som Sverige. Men väl på andra sätt.

–Ryssland är inte bara vår farliga granne i öst. Det finns otroligt mycket smärta dissidenter, intelligenta forskare och en fantastisk kultur. Dostojevskij, Tolstoj, Tjechov och

hela gänget. Och musiker, tänkare, diktare och fysiker. Man kan inte säga att ”alla ryssar är ihåliga”. Där finns en intellektuell potential som jag inte vet om vi odlar så starkt här eftersom humaniora inte kan mätas, räknas, vägas och tjänas pengar på.

Den intellektuella potentialen ser Lotta Lundberg som en grund för att att kunna hantera frestelser.

–Om man har ett starkt jag och en riktning, och tror att det finns någonting som är sant, så ger det en övertygelse, en hållning och en integritet som gör att man är genom-

tänkt. Då tror jag att det är svårare att låta sig förföras.

Lotta Lundberg har själv sett kollegor i Berlin börja arbeta för Kremlvänliga medier som Russia Today. Hon påpekar att fler journalister, rent allmänt, faller för frestelsen att förenkla världen och hänge sig åt sociala medier. I boken gestaltas problemet bland annat genom det ryska mediehuset Megafon Rossii, där man menar att vem som helst kan arbeta som journalist.

–Medierna har absolut inte spelat ut sin roll. Men man måste definiera om uppdraget. Medias roll måste vara fördjupning, faktagranskning, analys och sortering. Sorteringen blir jätteviktig. Att inte springa på samma boll som alla andra.

I boken gör näthatet och drevet som Sara Lander utsätts för att hon trivs allt sämre i sin roll som skribent för sin tidning. Drevet mot henne når sin kulmen när hon skriver en text som kritiserar folkomröstningar. En kritik som delas av Lotta Lundberg.

–Jag tror inte att folkomröstningar är genomtänkta, konsekventa och analytiska.

■ Fakta | Lotta Lundberg

■ **Född:** 1961 i Uppsala

■ **Bor:** Berlin, sedan 2004.

■ **Gör:** Författare och krönikör i SVD.

■ **Karriär:** Efter fem år som högstadielärare debuterade hon 1998 med romanen ”Låta sig hända”. 2015 vann hon Svergies Radios Romanpris med boken ”Timme noll”. Nu är hon aktuell med den ”Den första kvinnan” som är hennes sjunde roman.

Det är en populistisk quickfix. Självfallet, eftersom de är känslostyrda och irrationella.

Vad gäller namnet på huvudpersonen, Sara Lander, berättar Lotta Lundberg att hon har inspirerats av den svenska sångerskan Zarah Leander.

–Hon var en stor sångerska som sjöng för tyska soldater och Sara Lander är ett nyhetsankare som jobbar för ryska medier. Vi talar här om två diktaturer och två förtryckarregimer. Sen är det alltid intressant att Sverige hade mage att projicera sin skam över sin bristande civilkurage genom att skapa en syndabock. Hur enkelt vi gör det. För Zarah Leander var precis som vi. Och Sara Lander är hon som hon är – eller är hon som någon vi kommer att bli?

Alok Sedell är reporter på SVD.
alok.sedell@svd.se

Lars Pehrson är fotograf på SVD.
lars.pehrson@svd.se